

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1996-1997

4 juni 1997

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR WELZIJN, GEZONDHEID EN GEZIN

Interpellatie van de heer Filip Dewinter tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de brochure “Het vrijblijvende voorbij” met betrekking tot het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden

Met redenen omklede motie

Interpellatie van mevrouw Kathy Lindekens tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, tot mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, en tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de professionele hulpverlening aan kinderen

Met redenen omklede motie

Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin

Woensdag 4 juni 1997

VOORZITTER : Mevrouw Trees Merckx-Van Goey

– *De interpellatie wordt gehouden om 14.57 uur.*

Interpellatie van de heer Filip Dewinter tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de brochure “Het vrijblijvende voorbij” met betrekking tot het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Dewinter tot de heer Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de brochure “Het vrijblijvende voorbij” met betrekking tot het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden.

De heer Dewinter heeft het woord.

De heer Filip Dewinter : Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik geloof dat alle commissieleden waren uitgenodigd op de voorstelling op 17 april van de brochure Het vrijblijvende voorbij. We hebben met interesse die persconferentie van de ICM, de Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden, gevolgd. We hebben natuurlijk ook de brochure zelf gelezen. In het verleden zijn in deze commissie reeds andere interpellaties over hetzelfde onderwerp gehouden. Maar de lectuur van deze brochure heeft nieuwe vragen opgeroepen, die de aanleiding vormen voor deze nieuwe interpellatie.

Mijnheer de minister, tijdens die persconferentie hebt u het voornemen bekendgemaakt om illegale vreemdelingen op te vangen, wat dat ook moge betekenen.

Minister Luc Martens : De zinsnede : wat dat ook moge betekenen, is niet correct. Dat moet gebeuren met respect voor de besluitvorming, maar ook met respect voor de humanitaire beginselen die

aan het internationale recht en mijn persoonlijke overtuiging ten grondslag liggen. Het is niet omdat mensen hier illegaal zijn, dat ze moeten verhongeren.

De heer Filip Dewinter : U anticipeert reeds op de vraag die ik nog niet eens heb gesteld. Ik had van u graag geweten wat we ons bij die opvang van illegale vreemdelingen moeten voorstellen. Blijkbaar wilt u opvang organiseren op het vlak van huisvesting, voeding, gezondheidszorg en onderwijs. In de brochure lezen we op bladzijde 29, en ik citeer : de Vlaamse overheid stimuleert dat uitgewezen asielzoekers onder de beste omstandigheden naar het land van herkomst kunnen terugkeren. Einde citaat. Het lijkt me wat contradictorisch om enerzijds illegale vreemdelingen op verschillende vlakken te willen opvangen, en anderzijds de intentie te uiten om uitgewezen asielzoekers, die hier illegaal zijn op het ogenblik dat ze een uitwijzingsbevel hebben ontvangen, onder de beste omstandigheden naar het land van herkomst te laten terugkeren.

Ik vraag me dus af wat u heel specifiek verstaat onder die opvang ? Hoe ver wenst u daarin te gaan ?

U hebt het in dat verband bijvoorbeeld over onderwijs. Dat is een project dat toch langer duurt dan enkele dagen of weken. Het overstijgt de louter humanitaire maatregelen die u wenst te nemen, en waarvoor ik uiteraard alle begrip heb. Vreest u niet dat, als u daaraan al te veel ruchtbaarheid geeft, en als die opvang uitgroeit tot een groot instrumentarium aan middelen, dit wel eens zou kunnen leiden tot het nog meer aantrekken van illegalen ? Op grond van dergelijk aanbod van faciliteiten zouden potentiële emigranten wel eens interesse voor ons land kunnen krijgen.

Op bladzijde dertig van de brochure lezen we, en ik citeer : een maatschappelijk draagvlak krijgt men

Dewinter

wanneer er ook een politieke consensus is omtrent het beleid dat men wenst te voeren. Einde citaat. Consensus betekent gelijkgezindheid. Ik vind dat uw streven naar consensus haaks staat op wat u op bladzijde 24 schrijft. Ik lees daar, en ik citeer : Vlaanderen is een multiculturele samenleving, en zal dat ook blijven. Deze multiculturele samenleving vormt geen bedreiging, maar is een verrijking. Einde citaat. Verder lees ik nog, en ik citeer opnieuw : zondag 24 november 1991 zal in de politieke annalen gebrandmerkt blijven als Zwarte Zondag. De groei van extreem-rechts is catastrofaal. Einde citaat.

Ik weet niet of zoiets thuishoort in een brochure waarin u verklaart te streven naar politieke consensus en een zo groot mogelijk maatschappelijk draagvlak. Ik vind het niet gepast dat u dit in een overheidsbrochure opneemt. In partijpolitieke brochures kan dat, maar ik denk niet dat de belastingbetaler wenst dat dit soort uitgesproken partijpolitieke uitspraken in overheidsbrochures wordt opgenomen.

Een ander onderwerp van de brochure wordt samengevat onder de noemer : De werkgelegenheid bevorderen. Ik citeer : de overheid zal ernaar streven dat elke doelgroep, in verhouding tot zijn aandeel in de beroepsbevolking, toegang krijgt tot de openbare en privé-sector, en tot alle niveaus van de arbeidsmarkt. Einde citaat. Dat kan men op bladzijde 33 lezen.

Men bepleit dus op omfloerste wijze maatregelen ter bevordering van positieve discriminatie. U bent immers van oordeel dat elke doelgroep, in verhouding tot zijn aandeel in de beroepsbevolking, toegang moet krijgen tot de openbare en privé-sector, en tot alle niveaus van de arbeidsmarkt. U kunt quota of contingenteringen aan de overheid opleggen. Ik ga daarmee niet akkoord, maar u kunt dat doen : dat is uw beleid. Mijn vraag luidt echter : hoe wilt u dat realiseren ten opzichte van privé-ondernemingen ? Wilt u hen verplichten om een aantal vreemdelingen aan te werven ? Dat lijkt me onmogelijk en ook niet erg evident te zijn. Voert de Vlaamse regering op dit ogenblik al een controle uit op het opstellen van rapporten door de ondernemingen over het aandeel van vreemdelingen in hun personeelsbestand ? Hebt u daar cijfers over ? Zo ja, waar komen die cijfers vandaan ? Gaat het om relevante cijfers ? En over welk instrumentarium beschikt u om uw intenties zoals die op bladzijde 33 van de brochure zijn weergegeven, hard te maken ?

Een volgend onderwerp is het onderwijs. Ondanks het feit dat er een arsenaal van maatregelen is om het multiculturalisme aan en ook via het onderwijs op te dringen, wordt er in dat verband – als ik de brochure mag geloven – blijkbaar niet zoveel succes geboekt. Ik lees dat veel scholen, en ik citeer nu : het non-discriminatiepact wel in theorie, maar niet in de praktijk steunen en toepassen. Einde citaat.

In theorie doen ze dat wel. Dat hoeft niet te verwonderen : ze worden er quasi toe verplicht, op straffe van het verlies van subsidies en dergelijke. Dat ze het dan niet in de praktijk toepassen, ligt dus enigszins voor de hand. Ik lees ook dat het onderwijs in eigen taal en cultuur in het intercultureel onderwijs allesbehalve een succes blijkt te zijn. Ik lees dat dit onderwijs een zwakke en omstreden status heeft. Ik lees ook dat het om een zwak broertje gaat en dat het er in de praktijk niet rooskleurig aan toegaat. Men doet daar nogal sceptisch en cynisch over.

In het licht van al deze negatieve berichten over dat multicultureel onderwijs in de brochure, had ik graag van u vernomen hoe de toestand er op dit ogenblik op het terrein precies uitziet. Hoe zit het met dat non-discriminatiepact ? Hoe zit het met dat fameuze multicultureel en intercultureel onderwijs ? Kunt u me een overzicht geven van waar het precies fout loopt en wat u daaraan denkt te doen ?

Een ander onderwerp betreft de betoelaging van vreemdelingenorganisaties. Ook dat gegeven baadt naar mijn bescheiden mening in een sfeer van contradicties en tegenstrijdigheden. Men wil een aantal organisaties subsidiëren. U bent niet happig om mij die lijst met organisaties en de uitgekeerde bedragen ter beschikking te stellen. Ik heb daar reeds dikwijls naar gevraagd en u weigert steeds me die te geven. Wel, het zij zo. In de brochure lees ik echter dat u aan de uitkering van subsidies de voorwaarde verbindt dat de organisatie in kwestie moet geïnspireerd zijn door, en ik citeer : de integratiegedachte. Einde citaat. Als die integratiegedachte dan toch zo centraal staat in uw beleid, dan vraag ik me af waarom vreemdelingen zich nog apart moeten organiseren, en daarvoor via allerlei subsidies ook nog geld moeten ontvangen. Zou het niet logischer zijn om deze mensen in de brede waaier van maatschappelijke, culturele, jeugd- en sportorganisaties op te nemen, in plaats van toe te laten dat men binnen de vreemdelingengemeenschap een eigen zuil uitbouwt ? Meestal gaat het om islamitische culturele, maatschappelijke en sportorganisaties. Precies deze organisaties betoe-

Dewinter

lagen lijkt me in contradictie met de gehele integratiegedachte waarvan uw beleid doordrenkt is.

Minister Luc Martens : Ik hoor bijna sympathie in uw woorden.

De heer Filip Dewinter : U moet niet te vlug conclusies trekken in die richting. Mijn vragen zijn eerder informatief dan ingegeven door enig sympathie voor het beleid. Laat daarover geen onduidelijkheid bestaan.

U zegt dat organisaties zich niet mogen richten op het land van herkomst en religie wanneer ze subsidies wensen te ontvangen. Ik vraag me af hoe u dat eigenlijk controleert. Ik heb toch de bescheiden ervaring dat dit bij heel wat gesubsidieerde organisaties spijtig genoeg en al te dikwijls wel het geval is. De vraag is dan ook of er in dit kader al erkenningen en subsidies werden ingetrokken wegens het niet naleven van de door u opgelegde regels. En welke zijn deze regels dan ? Is er een concreet aantal criteria waaraan men moet voldoen en hoe worden die criteria gecontroleerd op het terrein ?

Dan kom ik tot mijn laatste vragen. Kwantitatieve criteria om federaties te erkennen zijn gunstiger voor vreemdelingenorganisaties dan voor eigen, Vlaamse organisaties. Om subsidies te krijgen volstaat het voor een vreemdelingenorganisatie om een werking op een tiental plaatsen in twee provincies te hebben. De normen voor Vlaamse organisaties zijn veel strenger. In hoeverre valt deze maatregel van anti-Vlaamse discriminatie te rijmen met het gelijkheidsbeleid dat u beweert te willen voeren ?

Dit is geen polemische interpellatie, maar de brochure, die u toch onderschrijft, roept eerder een aantal concrete en praktische vragen bij ons op.

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens : Mijnheer Dewinter, ik heb uw interpellatie aandachtig gelezen en geprobeerd er enige structuur in aan te brengen. U hebt een aantal vragen gesteld over de volgende punten : het illegale verblijf in ons land, het maatschappelijk draagvlak en de politieke consensus, de werkgelegenheid, het onderwijs en ten slotte het sociaal-culturele werk en zijn betoelaging. Deze vijf punten zal ik als leidraad trachten te hanteren.

Het opvangbeleid zelf zit duidelijk op een dubbel spoor door de manier waarop de bevoegdheden

thans zijn verdeeld. Een deel van het beleid is federaal en een ander deel Vlaams. Op federaal vlak wordt beslist wie er wel en niet binnenkomt. Zo worden we geconfronteerd met het feit dat een aantal mensen niet worden erkend als politieke vluchtelingen. Sommigen onder hen verblijven hier al een hele tijd. Deze procedures duurden in het verleden bijzonder lang. Dat is gelukkig verbeterd. Onlangs kreeg ik het geval onder ogen van een zestigjarige Zaïrees die reeds 21 jaar in dit land verblijft. Sinds kort heeft hij vernomen dat hij hier illegaal is. Ik moet me neerleggen bij deze beslissing. Tenslotte ben ik ook maar een burger die op dit punt onderhorig is aan de federale overheid. Ik moet deze maatregel dan ook uitvoeren. Maar de vraag is dan wat men met deze man moet doen. Zet men hem op een vliegtuig in de stille hoop dat het neerstort, waardoor het probleem is opgelost ? Wanneer men iemand uit het land zet, voelt men zich toch een beetje verantwoordelijk voor wat na zijn aankomst met hem gebeurt. In een aantal gevallen is er geen enkel perspectief, vooral omdat het vaak nauwelijks duidelijk is naar welk land iemand moet worden teruggestuurd. Deze mensen zijn dikwijls totaal ontheemd. Onze diensten moeten dan ook zoeken naar zo menselijk mogelijke oplossingen.

Wanneer zich onder deze vreemdelingen kinderen bevinden, is het niet onlogisch dat men ondertussen probeert voor hen iets te doen. Vaak leven ze in een zeer trieste situatie. We zien dit ook in de opvanghuizen in Brussel, waar talloze ontheemden samen zitten in miserabele omstandigheden. Ik vind het dan ook normaal dat er een procedure bestaat waarbij deze kinderen, in afwachting van een oplossing, onderwijs kunnen volgen. We hebben niet de bedoeling om ons te onttrekken aan de beslissing van de federale overheid, die hoe dan ook moet worden uitgevoerd. Dit moet echter gebeuren in menselijke omstandigheden. Wanneer iemand wordt teruggezonden, moet dit op een veilige manier kunnen worden uitgevoerd. Men zou zich moeten afvragen of het systeem dat we vandaag kennen, voldoende is verfijnd om alle problemen op te lossen. Sommige andere landen, bijvoorbeeld Nederland, kennen ook een tussenoplossing waarbij mensen gedurende een bepaalde periode in het land kunnen verblijven omdat er manifest moeilijkheden zijn om ze naar hun eigen land terug te brengen. Intussen worden ze opgevangen in werkervarings- of scholingsprojecten. Zo wordt de tijd die ze in dat land doorbrengen, nuttig aangewend. Ook wij kunnen dit overwegen. Het zou deel kunnen uitmaken van een humane oplossing. De federale beslissing is wat ze is. Wat ik daarover denk, is in wezen niet zo belangrijk. Ik wens ze dan

Martens

ook op de meest correcte wijze uit te voeren. Maar ik wens ook de menselijke plicht te vervullen die daartegenover staat. Tot de menselijke plicht behoren onder meer de zaken die ik zojuist heb opgesomd en die voortvloeien uit een diepe menselijke overtuiging, maar ook uit de universele rechten die we moeten respecteren in ons rechtssysteem. Wie dat doet, ervaart vaak zeer moeilijke omstandigheden. In heel dat beleid blijft een probleem bestaan van afstemming en coherentie. Een deel van de huidige incoherentie zou kunnen worden opgevangen indien men een aantal feiten onder ogen zou zien. Ik herhaal dus dat ik de beslissing correct wil uitvoeren, maar eveneens een zekere menselijke plicht wens te vervullen.

U hebt een aantal vragen gesteld over het maatschappelijk draagvlak. Ik ben me ervan bewust dat het creëren daarvan niet evident is. Er is veel weerstand op het terrein. Men wordt niet populair door het op te nemen voor kansarmen of migranten. We zijn allemaal solidair voorzover we hopen daar voordeel uit te slaan. Maar het is niet zo evident iets te geven aan mensen die in de materiële termen waarin we toch graag denken, weinig kunnen terugdoen. Het creëren van een maatschappelijk draagvlak is een breed, agogisch proces, dat enkel door een systematische en voortdurende communicatie tot stand kan komen. Ik denk dat een publicatie als deze daartoe kan bijdragen. Ik heb er geen probleem mee dat u zich bij sommige uitzonderlijke paragrafen, zoals deze op pagina 18, afvraagt of ze niet meer uitgebalanceerd hadden kunnen zijn. Maar ik herhaal : deze zin is niet representatief voor het hele verhaal. U zult met mij akkoord zijn dat deze brochure in haar geheel sereen, evenwichtig en met een grote objectiviteit is opgesteld. Deze ene zin die aanleiding kan geven tot betwisting, waar u op ingaat, is niet representatief voor de hele brochure. Ik pleit hier voor enige verzachtende omstandigheid voor de redacteur. Maar in de mate dat de bespreekbaarheid in een constructieve dialoog groeit, zal men ook minder met dit soort zinnen worden geconfronteerd.

Om een bestuurlijk draagvlak te realiseren, moeten we overleg en samenwerking tot stand brengen tussen al wie bij het minderhedenbeleid is betrokken. Wij proberen dat te doen in de Vlaamse regering en binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, door aan te dringen op een inclusief beleid en elke minister er telkens opnieuw op te attenderen dat hij er aandacht aan moet schenken. Dat is echter niet zo gemakkelijk. Want vandaag pleiten wij voor een inclusief beleid ten aanzien van

migrantten. Maar we deden dat gisteren ten aanzien van kinderen en overmorgen zullen we dat doen voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen. We doen dat op zoveel fronten. Maar uiteindelijk moet het ene met het andere worden verzoend. Dat is ook niet altijd zo gemakkelijk, soms zelfs onmogelijk. Men staat dan voor keuzes omdat appreciaties een rol spelen. Maar we proberen om, door telkens opnieuw iedereen zijn verantwoordelijkheid in het hele verhaal te doen inzien, een bestuurlijk draagvlak te creëren waardoor dat inclusieve beleid uiteindelijk gestalte kan krijgen.

U hebt het ook over de werkgelegenheid. Ik vind dit een vrij belangrijk thema, omdat werk toch wel een belangrijke weg is waarlangs mensen zich kunnen integreren in de samenleving. Werkloos worden moet een vreselijk gevoel geven. Ook mijn dochter kijkt uit naar werk. Op die manier ervaar ik dat werkloos zijn voor jonge mensen vrij destabiliserend werkt. Werkloosheid is een erge kwaal, a fortiori voor mensen die in een grijze zone zitten, in een onduidelijke culturele situatie. Ze krijgen een onduidelijk zelfbeeld als ze bovenop vele andere problemen ook nog door werkloosheid worden getroffen. Wanneer mensen wel kunnen werken, geeft dit hen een gevoel van verantwoordelijkheid.

Positieve acties hoeven niet discriminerend te zijn. Ik pleit niet voor een discriminatiebeleid, noch dat men voor deze mensen dingen zou doen die men voor een ander niet doet. Ik pleit er wel voor dat men ze minstens de kans geeft in dezelfde positie te komen als de anderen. Er bestaan bijvoorbeeld vooroordelen dat een migrant of een zuiderling per definitie lui is. De zuiderling bestaat trouwens niet. Een Spanjaard is heel anders dan een Portugees of een Italiaan. Een Marokkaan en een Libanees zijn twee verschillende types. U moet daar heel voorzichtig en genuanceerd in zijn. Een Antwerpenaar is geen West-Vlaming. U, mijnheer Dewinter, combineert de twee. We moeten voorzichtig zijn met te zeggen dat Limburgers zo of zo zouden zijn en ze daarmee te stigmatiseren. Dat is niet goed te keuren.

We moeten een aantal vooroordelen trachten weg te werken, ook in het bedrijfsleven. Een aantal bedrijven die positieve ervaringen hebben – en die bestaan gelukkig – moeten we ook de kans geven om dat uit te drukken. We moeten een uitnodiging formuleren opdat men in het personeelsbeleid de mensen zou beoordelen op hun objectieve merites. Dat is wat ik beoog.

Martens

Ik vraag niet dat men eerder een migrant aanwerft dan iemand van bij ons. Ik vraag wel dat men de mensen objectief beoordeelt op hun merites en dat een migrant niet op grond van zijn nationaliteit of uitzicht wordt beoordeeld. Hier is het beleid systematisch op gericht. We proberen ondersteuning te geven en dit gebeurt in overleg met minister Kelchtermans en met de federale overheid. Dit alles wordt opgevolgd door de verantwoordelijke voor emancipatiezaken binnen de Vlaamse regering. Zij coördineert een positief actieplan, en ik herhaal het : geen discriminatieplan. Er is immers een belangrijk onderscheid tussen positieve actie en discriminatie.

Men is slachtoffer van discriminatie als op basis van vooroordelen eerlijke kansen worden ontnomen. Positieve actie betekent dat men probeert mensen op dezelfde lijn te brengen zodat ze een eerlijk oordeel krijgen. Dat is wat ik beoog. Ik heb bij andere gelegenheden al benadrukt dat het steeds belangrijker wordt om dit beleid te verruimen tot iedereen die in een situatie van kansarmoede verkeert. Het gaat niet alleen over de migranten. Ik heb op de persconferentie waarop u alludeert, gezegd dat we het beleid moeten verruimen tot de mensen die in vergelijkbare situaties zitten en bijvoorbeeld omwille van hun armoede eenzelfde kwetsbaarheid vertonen als sommige migrantengroepen.

Als er vanuit de migrantengroepen soms specifieke problemen rijzen – en ik ben daar niet blind voor – dan is de vraag of dit te maken heeft met het migrant-zijn. Dat is niet noodzakelijk zo, want de ene gemeenschap is de andere niet. De gemeenschappen hebben allemaal hun eigen karakter. Het verschilt ook van stad tot stad. Het heeft te maken met specifieke situaties van uitzichtloosheid. Dat doet mensen revolteren, van welke oorsprong ze ook zijn. Een permanente werkgroep risicogroepen is hiermee bezig. Deze probeert in overleg met de subregionale tewerkstellingscomités acties te voeren waardoor de vooroordelen van de werkgevers ten aanzien van deze risicogroepen worden weggenomen.

Ik zou nog een ander voorbeeld kunnen geven waarover we gesproken hebben in het kader van een actieplan : wat gedaan met ex-gedetineerden ? Iemand heeft een objectief vastgestelde fout gemaakt in zijn leven, en werd hiervoor veroordeeld. Geeft men die persoon nog een kans of niet ? Beeld u maar in dat er op uw curriculum een veroordeling voor diefstal of incest wordt vermeld.

Als men daar voor de rest van zijn dagen op vastgepind wordt, dan rest sommige mensen alleen nog de weg van de misdaad om hun boterham te verdienen. Dat wil iedereen vermijden.

De heer Filip Dewinter : Mijnheer de minister, ik kan de dingen die u zegt over de werkgelegenheid volgen. Dat vormt geen probleem. Mijn vraag is heel specifiek. We hebben op dit ogenblik 200.000 werklozen in Vlaanderen. Die mensen willen werk, zoals om het even wie. Zal men aan werkgevers en bedrijven – zoals in bepaalde andere Europese landen reeds het geval is – fiscale stimuli, subsidies en vermindering van sociale zekerheidsbijdragen geven als ze een vreemdeling tewerkstellen ?

Minister Luc Martens : Neen. Mijn antwoord is dat zij gelijk behandeld moeten worden, zoals de anderen. Nu is de situatie niet die van een gelijke behandeling. Het is vooral een kwestie van psychologie. Daar kan de overheid sensibiliserend een bijdrage toe leveren.

De heer Filip Dewinter : In Nederland is men op dit vlak al verder in de ons inziens slechte richting geëvolueerd. De grote discussie daar gaat over het volgende : waar u naar streeft, namelijk dat elke doelgroep in verhouding tot zijn aandeel in de beroepsbevolking ook in het bedrijfsleven aanwezig moet zijn, kunnen we maar realiseren door juist maatregelen van positieve discriminatie in te voeren. U beperkt zich tot het streven naar sensibiliseren.

Minister Luc Martens : Het gaat om sensibilisatie, voorbeeldwerking en begeleiding op de werkvloer.

De heer Filip Dewinter : Dat is belangrijk. Dat wilde ik weten.

Minister Luc Martens : Dan kom ik tot het onderwijsbeleid. U hebt zelf de vier pijlers aangeduid : onderwijs- en vormingsbeleid, intercultureel onderwijs, opvangen van neveninstromers van vreemde nationaliteit – waarover u het niet onmiddellijk hebt gehad – en onderwijs in eigen taal en cultuur.

Onderwijs- en vormingsbeleid zijn in 1994 geëvalueerd. Als gevolg van die evaluatie is men selectiever gaan werken. In het schooljaar 1996-1997 zijn er op die manier bijna 34.000 leerlingen die in een soort van voorrangbeleid worden behandeld. Dit zijn leerlingen die men een extra positieve dynamiek probeert te geven. Het is duidelijk dat dit zeer belangrijk is op het niveau van het basisonderwijs. We spreken hier niet over het thema discriminatie, het gaat enkel om het leveren van een bij-

Martens

zondere inspanning om een manifeste achterstand weg te werken.

Het is de bedoeling om het intercultureel onderwijs te plaatsen binnen het globale non-discriminatiebeleid. We proberen hier in alle scholen werk van te maken en zijn ervan overtuigd dat door het leren omgaan met culturele verscheidenheid er een rijkdom kan groeien, met name het respect voor de anderen en meteen ook de ontdekking van zichzelf. Het respect voor de anderen is een wezenlijk gegeven, maar niet enkel als iets dat gericht is op de anderen. Juist door deze ontmoeting met de anderen gaat men ook zijn eigenheid en de waarde hiervan ontdekken. Het is belangrijk dat dit bespreekbaar is en dat men iets van elkaar tracht te leren. Dat beogen we met het intercultureel onderwijs. Dit zit dus niet alleen meer gevangen in het voorrangbeleid, maar maakt deel uit van het globale onderwijsbeleid dat men voor ogen heeft.

U hebt terecht gesproken over onderwijs, eigen taal en cultuur als de minst geslaagde pijler van het onderwijsbeleid ten aanzien van migranten. Men probeert nu om een en ander bij te sturen. Dit gebeurt door overleg tussen Steunpunt Nederlands tweede taal en de VLOR. Vanuit het Steunpunt intercultureel onderwijs probeert men een en ander scherper te formuleren, maar op de vraag wat de voorstellen dan zijn, kan ik vandaag niet antwoorden. Als ik daarover een rapport heb, zal ik u deze voorstellen misschien kunnen aanreiken. Ik beschik nu niet over een dergelijk rapport, maar ik weet dat men ermee bezig is en onder meer probeert om een aantal nuttige pedagogische projecten uit te werken.

De heer Filip Dewinter : Ik had nog een vraagje over het onderwijs en het non-discriminatiepact. Ik lees in de brochure dat het non-discriminatiepact wel in theorie, maar niet in de praktijk wordt gesteund. Hebt u daar informatie over ?

Minister Luc Martens : Ik heb informatie over het basisonderwijs. Momenteel zijn hier 28 gemeenten bij betrokken ; in totaal waren dat in 1996 614 basisscholen, goed voor 919 vestigingsplaatsen die zich formeel hebben geëngageerd om mee te werken.

Wat het secundair onderwijs betreft, gaat het over 27 gemeenten, maar ik kan niet zeggen over hoeveel scholen of vestigingsplaatsen het gaat.

De heer Filip Dewinter : Dat is niet spectaculair. Ik dacht dat het over veel meer scholen ging. Ik ken enkel de situatie in Antwerpen waar dit in heel het gemeentelijk onderwijs werd ingevoerd. Op meer dan driehonderd gemeenten in Vlaanderen – en ik geef toe dat niet alle gemeenten met deze problematiek worden geconfronteerd – is dit minder dan ik had verwacht.

Minister Luc Martens : Dit moet bekeken worden vanuit de concentratiegebieden : er wordt een bepaalde verhouding afgesproken die men wenst te respecteren. In een aantal gebieden bestaat dit probleem helemaal niet. U verwijst onder meer naar West-Vlaanderen. Ik woon te Roeselare en daar is dit percentage zo marginaal dat het probleem zich helemaal niet voordoet. We hebben er wel een schepen die migrant van de eerste generatie is : Abdel Aziz Dsakaoui. Hij doet zijn werk zeer goed en is zeer populair.

Ik kom nu tot het thema van de migrantenorganisaties. Deze moeten langzamerhand in onze regulering ingroeien, maar krijgen, net als andere groepen, een bijzondere behandeling. Zo hebben wij het bijvoorbeeld in het sociaal-cultureel werk ook over gehandicaptenorganisaties. Ook daar werd in kwantitatieve afwijkingen voorzien.

Wel moeten deze organisaties zich op een systematische manier, en via een overgang, helemaal inwerken in onze decreetgeving. Ze moeten dus leren corresponderen in het Nederlands en de formulieren kunnen invullen zoals dat hoort. In elk geval hebben we in het verleden al organisaties gewraakt omwille van negatieve adviezen. Die negatieve adviezen kunnen van Binnenlandse Zaken komen. Dat is ook waar ik mijn informatie haal. Binnenlandse Zaken beschikt over de informatie, en wij nemen die ernstig en houden er voluit rekening mee.

Omgekeerd is het feit dat men islamitisch is, voor mij niet meer bedreigend dan het feit dat men christelijk is, en ik vind christelijk zijn niet bedreigend. Mensen hebben het recht om zich in een aantal sferen vrij te organiseren en daarin een levensbeschouwing relevant te vinden. Voor een aantal aspecten van het bestaan vind ik dit betekenisvol, misschien zelfs voor het hele bestaan. Ik beschouw het niet eens als een vorm van verzuiling dat mensen elkaar kunnen vinden op grond van een levensbeschouwing. De vraag is echter waar we zouden uitkomen als de hele samenleving uitsluitend uit dit perspectief zou worden bekeken, en er geen overleg en synergie zouden mogelijk zijn over de

Martens

levensbeschouwelijke grenzen heen. Dan zou het wellicht wel om verzuiling gaan.

Wij treden in elk geval sanctionerend op waar nodig. Dat doen we dus ook als blijkt dat een organisatie werkt voor het buitenland of daardoor wordt gestuurd, en als gevolg daarvan een aantasting zou kunnen betekenen voor de inherente spelregels van de democratie. We betonen dus aan de ene kant openheid, maar aan de andere ook de nodige kritische zin.

De voorzitter : De heer Dewinter heeft het woord.

De heer Filip Dewinter : Wat de begeleiding en opvang van illegalen betreft, heb ik de indruk dat u de categorieën asielzoekers en kandidaat politieke vluchtelingen enerzijds en illegalen anderzijds, door elkaar gebruikt.

Minister Luc Martens : Die lopen ook wel eens door elkaar.

De heer Filip Dewinter : Ja, maar op het moment dat de aanvraag wordt afgewezen, wordt de persoon in kwestie illegaal als hij het land niet verlaat. Hoewel ik er begrip voor heb dat men op humanitair vlak een aantal maatregelen moet nemen, en men inderdaad niemand kan laten verhongeren of zonder dak boven zijn hoofd kan laten, moet men toch opletten.

De laatste tijd worden deze zogenaamd humanitaire redenen dikwijls misbruikt. Meestal begint het ermee dat de overheid iets aanbiedt, zoals onderwijs, of bijvoorbeeld een huwelijk toestaat tussen een illegaal en iemand die legaal in dit land verblijft, wat in Antwerpen is gebeurd. Deze ontmoetingen worden door de illegaal aangeprezen om humanitaire redenen in te roepen, omdat zijn kinderen hier school lopen of omdat hij is gehuwd met iemand die hier legaal verblijft. Hij zal zeggen : ik heb een humanitaire reden. Regulariseer dus mijn situatie en dan ben ik van vandaag op morgen geen illegaal meer, maar verblijf ik legaal in uw land.

Dit wordt nu al toegepast voor wie er in slaagt om hier als illegaal met kinderen binnen te geraken en ze naar school te sturen. Hierover hebben we een aantal jaren geleden een debat gehad met toenmalig federaal minister van Binnenlandse Zaken Louis Tobback. Hij bevestigde dat in dat geval ook de ouders legaal in het land zijn. Dit vormt natuurlijk een probleem, want deze boodschap wordt niet

enkel in het parlement goed beluisterd, maar ook in de kringen van illegalen. Bij hen is de boodschap duidelijk ontvangen als : zorg ervoor dat je zo vlug mogelijk kinderen hebt, stuur die naar school en dan wordt je situatie meteen geregulariseerd. Ook met de huwelijken gaan we nu die richting uit. In Antwerpen alleen al zijn er ongeveer 200 informatieaanvragen vanwege illegalen, zelfs van illegalen van ver buiten onze stad. Zij vragen : kunnen wij komen trouwen ? Zo ja, dan willen we dat liefst zo vlug mogelijk.

Dit moet toch worden beperkt tot het humanitair strikt noodzakelijke. We moeten opletten dat we niets aanreiken dat dan achteraf kan worden beschouwd als een humanitaire reden die tot regularisatie kan leiden. Op die manier creëert men verschillende soorten illegalen, wat toch ook de bedoeling niet kan zijn.

Uiteraard wijst u – niet ten onrechte – op een aantal inconsequenties in het beleid, zowel op Vlaams als op federaal niveau. Op federaal niveau voert men wel een strengere beleid, maar dat biedt in de praktijk niet voldoende opvang, met alle problemen van dien. Dan bent u er om eventueel te moeten komen aan een aantal van die zaken. Ik heb ook de indruk dat het overleg tussen het federaal en het Vlaams niveau in dit verband niet altijd – en u glimlacht – even makkelijk en goed verloopt. Als er al van enig overleg sprake kan zijn. U staat in voor de opvang, maar de regelgeving is uiteindelijk federaal. Is er wel overleg ?

Minister Luc Martens : Er is de interministeriële conferentie over migranten. Dit is natuurlijk eerder een soort koeriersdienst.

De heer Filip Dewinter : Daaraan zou toch wel het een of het ander moeten gebeuren.

Ik rond af. Ik hoor vele verhalen, uitzonderingen die de regels bevestigen. Zo is er het klassieke verhaal van een Zaïrees die 21 jaar in ons land is en nu helaas toch wordt buitengezet. Vele comités behartigen het schrijnend lot van deze of gene. Maar men moet toch opletten dat men van de uitzondering geen regel maakt. Het lijkt me al te makkelijk op de emoties van de mensen in te spelen in de hoop daarmee de hele situatie in een andere richting te sturen. Dit kan de bedoeling toch niet zijn.

Tot slot wil ik nog een filosofische opmerking maken. U zegt dat de islam evenmin bedreigend is als het christendom. In dat verband wil ik een uitspraak van mevrouw Thatcher aanhalen. Ze zei

Dewinter

ooit : de dag dat ik in Saoedi-Arabië een kerkklok hoor luiden, mag voor mijn part op iedere straathoek in Londen een minaret met een moskee worden geplaatst. Tot nader order is dat niet het geval. Mijns inziens had mevrouw Thatcher het voor één keer bij het rechte eind.

We moeten ons niet te veel laten misleiden door het zogezegd sympathieke gezicht van de islam. Er is ook een ander gezicht, dat zich ook hier volop aan het ontwikkelen is. Ook u hebt op dat vlak een verantwoordelijkheid, ten gevolge van de subsidiëring van bepaalde organisaties en van de regelgeving.

De voorzitter : De heer Van Vaerenbergh heeft het woord.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, ik vind dat wie hier verblijft, humanitair gezien moet worden geholpen. Ten tweede vind ik dat iedereen die hier woont met de bedoeling te blijven, zich moet integreren in deze maatschappij. De mensen in kwestie moeten daartoe ook de middelen krijgen. Aan de andere kant moet die integratie ook met zachte dwang worden opgelegd. Daar moeten we naar streven.

Ik wil verder twee zaken aanhalen die me in het verleden sterk hebben verwonderd. Een eerste punt betreft de zogenaamde interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg. Ik weet dat in Brussel een aantal mensen die functie bekleden. Dat verwondert me, aangezien we voor onze eigen mensen in Brussel niets kunnen afdwingen. Dat is een drama op zich. We kunnen dus wel degelijk efficiënt optreden als we een probleem onderkennen, maar voor onze eigen mensen die in de gezondheidszorg in hun taal willen worden bediend, gaat dat dan weer niet. Ik voer een pleidooi om in Brussel eigen Vlaamse initiatieven op dat vlak uit de grond te stampen.

Het tweede punt dat ik nog wil aanhalen, gaat over de organisaties van migranten. U zegt dat ze de integratiegedachte moeten zijn toegedaan. U kijkt ook of ze de vaste waarden in onze maatschappij nastreven. Voor mij is dat erg belangrijk. Ik denk daarbij aan de gelijkheid van man en vrouw. Ook aan het gebruik van het Nederlands. Er is maar één manier om te integreren : dat is via het leren van de taal. Wie het anders wil doen, heeft het verkeerd voor.

Met redenen omklede motie

De voorzitter : Door de heren Aers en Strackx werd tot besluit van deze interpellatie een met redenen omklede motie aangekondigd. Ze moet uiterlijk 24 uur na de sluiting van deze vergadering zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover tijdens een volgende plenaire vergadering uitspreken.

Het incident is gesloten.

Interpellatie van mevrouw Kathy Lindekens tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, tot mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, en tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de professionele hulpverlening aan kinderen

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van mevrouw Lindekens tot de heer Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, tot mevrouw Demeester-De Meyer, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, en tot de heer Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over de professionele hulpverlening aan kinderen.

Mevrouw Lindekens, vóór ik u het woord geef, wil ik graag het volgende kwijt. We hebben in deze commissie op 22 mei en 3 juni gedebatteerd over het Vlaams actieplan voor preventie en hulpverlening. Het ging toen specifiek over kindermishandeling en kinderrechten in het kader van het welzijns-, gezins- en gezondheidsbeleid. Het actieplan van de Vlaamse regering is een antwoord op een resolutie die we in december 1996 in het Vlaams Parlement hebben goedgekeurd. Vanuit het parlement hebben we er toen op aangedrongen dat de Vlaamse regering haar beleid coördineert. Een belangrijk punt daarin vonden we een coördinerend minister.

Maar dan moeten we ons daar ook zelf naar richten, mevrouw Lindekens. Met uw interpellatie spreekt u toch verschillende ministers aan. Eigenlijk geven we zo als parlement een tegengesteld signaal aan de regering. We stellen drie ministers vragen over de professionele hulpverlening aan

Voorzitter

kinderen, dus niet enkel de coördinerende minister.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mevrouw de voorzitter, u mag dat signaal niet verkeerd begrijpen. Wat de timing betreft : de interpellatie was lang ingediend voor we met de bespreking van het actieplan begonnen. Wat mij betreft, had ze daarin kunnen worden ingepast.

Bovendien gaat deze interpellatie over een onderwerp dat met onderwijs, opleiding en bijscholingen te maken heeft, maar ook met het kind, dat onder welzijn valt. Over het onderwijsaspect had ik een andere interpellatie kunnen indienen bij de commissie voor Onderwijs. Net omwille van die integrale benadering, heb ik deze interpellaties willen samenvoegen. Ik heb echter concrete vragen aan de ministers van Onderwijs en Welzijn. Om minister Martens niet in problemen te brengen in verband met de antwoorden, wou ik de drie ministers horen.

Mijn uitgangspunt voor deze interpellatie is dat mensen die beroepshalve met kinderen worden geconfronteerd, een gepaste houding moeten aannemen. Dat houdt in : een bereidheid om te luisteren en zich in de leefwereld van kinderen in te leven. Mensen die in hun beroep te maken krijgen met kinderen in traumatische of problematische situaties, meer in het bijzonder kinderen die slachtoffer zijn van mishandeling of misbruik, maar ook van echtscheidingen, moeten daarvoor worden opgeleid. Ze moeten leren achter de zwijgzaamheid te kijken, de communicatie achter de communicatie te zien en het kind te ontsluiten.

We hebben daarover uit zeer veel hoeken in de hulpverlening en ook uit de juridische wereld signalen ontvangen. Ik wil onder meer professor Tilman Furnice citeren, een internationale autoriteit op dit gebied. Met zijn *Multiprofessional Handbook of Children's Sexual Abuse* heeft hij op verschillende plaatsen in Europa de basis gelegd voor geïntegreerde initiatieven inzake management, therapie en juridische interventie.

Hij zegt dat de communicatie van kinderen – de non-verbale communicatie – in zo een situatie vaak niet wordt herkend, noch erkend of geloofd. In zijn hele lange carrière heeft hij geen enkel geval gezien van kindermisbruik op lange termijn en binnen het gezin waarbij het kind niet had geprobeerd te communiceren met een volwassene binnen of buiten dat gezin. Het probleem begint binnen het

gezin, maar komt daarbuiten terecht wanneer het kind hulp zoekt. Dat gaat zo door tot bij het gerecht.

Volgens hem zijn er vele redenen waarom een kind in eerste instantie zal liegen, of het gebeurde ontkennen, want dat is voor hem een groot verschil. De hulpverleners en de juridische wereld moeten leren achter dat waas van geheimhouding te kijken. Dat vergt vertrouwen en dat krijg je niet zomaar van een kind. Door de verwarring tussen het bewust liegen van een kind en het onbewust verbergen van het gebeurde, worden de psychologische en emotionele aspecten van het kind grondig verwaarloosd. Daar moet voldoende aandacht aan worden besteed.

Tijdens de opleiding van nogal wat professionelen wordt die invalshoek van kindgericht denken weinig of niet benadrukt. Er worden geen specifieke inzichten of vaardigheden aangeleerd die volwassenen helpen bij het communiceren met kinderen en jongeren. Er wordt niet geleerd zich in te leven in de leefwereld van kinderen via vakken als ontwikkelingspsychologie en kindgerichte communicatie. Tijdens de opleiding wordt evenmin systematisch informatie gegeven over het VN-verdrag over de rechten van het kind, dat nu toch al vijf jaar geleden werd bekrachtigd.

90 percent van de problemen waarmee juristen worden geconfronteerd, zijn menselijke problemen. Ik heb me laten vertellen dat hun opleiding daar over het algemeen niet op afgesteld is. De basisvaardigheden die nodig zijn voor het werken met mensen, komen niet aan bod in hun opleidingsprogramma. Ze leren niet omgaan met mensen of kinderen. Dit tekort wordt scherp aangevoeld binnen de bijzondere jeugdzorg.

Ik verwijs naar de uitspraken van jeugdrechter Hänsch bij ons werkbezoek aan de bijzondere jeugdzorg. Zij zei dat ze beslissingen moet nemen in functie van het geluk en het belang van het kind. Met andere woorden, de jeugdrechter beslist niet zoals een rechter beslist over bijvoorbeeld vermogensrechtelijke belangenconflicten. Haar beslissingen reiken ver in de toekomst. Ze vindt dat de huidige selectie van jeugdrechters niet gebaseerd is op een aangepaste vorming. De universiteiten zouden in samenspraak met practici de gepaste vorming voor een kandidaat-jeugdrechter kunnen vastleggen. Zij denkt aan een aanvulling van de juridische studies, met onder meer voorlichting in criminologie, sociologie, gesprekstechnieken en algemene en pathologische psychologie. Bovendien zou een

Lindekens

kandidaat-jeugdrechter een jaar stage moeten lopen op de jeugdrechtbank.

Ze zegt ook dat tot op heden geen betrouwbare manier werd uitgewerkt om slachtoffers van kindermishandeling te ondervragen. De betrouwbaarheid van de verklaring van het kind is afhankelijk van de leeftijd, de graad van traumatisering en de wijze van ondervraging. In de praktijk blijkt dat de ondervrager – ze heeft het over hulpverleners, politieagenten, advocaten, procureurs, rechters – soms wel getraind is in of op de hoogte van psychologische en/of pedagogische vaardigheden. Hij is echter onvoldoende bekend met de specifieke linguïstische en communicatieve vaardigheden van het kind.

In het beste geval wordt die nood aan specifieke vaardigheden door de betrokken beroepsmensen erkend. Men probeert er dan via allerhande bijscholing aan tegemoet te komen. In het andere geval – naar ik vrees nog vaak voorkomend – wordt de nood en het lijden van kinderen niet of veel te laat opgemerkt.

Ook in andere beroepscategorieën is meer aandacht nodig voor het wezen van het kind. VZW De Cirkel in Antwerpen is zeer intensief bezig met de begeleiding van kansarme gezinnen. Uit hun ervaring blijkt dat bij de opleiding van hulpverleners belang moet worden gehecht aan de herformulering van de hulpvraag. Hulpverleners leren hoe ze problemen kunnen oplossen, hoe ze mensen kunnen helpen. Maar door vooral oplossingsgericht naar problemen te kijken, ontstaat het gevaar dat het groeiproces van mensen en de achtergrond van problemen over het hoofd worden gezien. De nadruk wordt te sterk op kortetermijnoplossingen gelegd.

Daarbij aansluitend denk ik aan de uitspraken van een dokter die werkt met misbruikte kinderen uit de Filippijnse sekstoerisme-industrie. Die arts gaf tijdens de Wereldconferentie in Stockholm een workshop. Ze had op verschillende plaatsen gestudeerd, onder meer aan de Sorbonne. Ze was een eminentie op haar terrein. Ze vertelde dat ze, ondanks haar ervaring en wijsheid inzake het werken met kinderen met dat soort van diepgaande problemen, een bepaald stadium van genezing van die kinderen niet kon overstijgen. Na lange tijd kwam ze tot het besluit dat ze niet vanuit haar eigen bagage mocht vertrekken, maar vanuit de leefwereld van de kinderen en vanuit de voorstellingen die kinderen zelf maken om met hun trauma

om te gaan. Ze gaf in dat verband de voorbeelden van de spirituele leefwereld van een kind dat met engeltjes sprak, en van een kind dat altijd een steentje in zijn hand hield. Niemand had aandacht voor dat steentje, maar dit steentje bleek in de voorstellingswereld van het kind de pijn te zijn die dat kind uit zijn hart had genomen. Het kind zelf had een oplossing gevonden om tot op zekere hoogte met zijn trauma om te gaan. Op die wijze boekte die arts vooruitgang. Ik vertel dit om aan te tonen dat het nuttig is om van de leef- en ervaringswereld van kinderen te vertrekken.

Dokter Marneffe, kinderpsychiater en oprichtster van Kind in nood, zegt in een interview, en ik citeer : een kind dat verongelukt, krijgt in ons land de beste gespecialiseerde medische zorgen. Maar een kind dat vanbinnen totaal kapot is, moet naar een onthaalgezin of wordt opgevangen door een maatschappelijk werker die maar drie jaar opleiding heeft gehad en absoluut niet weet hoe hij of zij met zo'n kind moet omgaan. Einde citaat.

Volgens haar wordt het psychisch lijden van kinderen niet erkend. Haar ervaringen met het gerecht leren haar dat het woord van een volwassene veel zwaarder doorweegt dan dat van een kind. Volwassenen lijden aan wat ze een soort van psychologische doofheid en blindheid voor kinderen noemt. De eerste reactie is er steeds een van ongeloof : men veronderstelt dat het kind liegt. De dader van kindermisbruik vertoont vaak een uitstekend sociaal gedrag. Ook in echtscheidingsituaties gaat er meer aandacht naar zaken die volwassenen belangrijk vinden, zoals de financiële en organisatorische consequenties en de gevoelens van de volwassenen.

Mijn eerste reeks vragen aan minister Van den Bossche luidt als volgt. Erkent de minister dit nijpend tekort in de basisopleiding van een aantal beroepen ? Is hij bereid om op een of andere wijze te stimuleren dat universiteiten en hogescholen in de opleidingen voor beroepen waarin men met kinderen en hun problemen te maken heeft, de cursussen kinderonwikkelingspsychologie, bemiddelen en kindgerichte communicatie inlassen, voor zover die nog geen deel uitmaken van het leerpakket ? Ik denk dan aan medische richtingen, rechten, pedagogie, psychologie, criminologie en maatschappelijk werk. Als de minister daartoe zou bereid zijn, hoe denkt hij dat dan concreet te realiseren ? Mijn derde vraag betreft het wetenschappelijk onderzoek over de leefwereld van kinderen. Kan hij dat stimuleren, ter ondersteuning van deze vorm van professionalisering ?

Lindekens

De rechtsbijstand aan jongeren is een oud zeer. Pro-Deoadvocaten die aan jongeren worden toegevoerd, pleiten zaken om goede punten te krijgen bij hun evaluatie. Vooral stagiairs hebben weinig inzicht in de jeugdbeschermingswetgeving en de jeugdhulpverlening in de ruime zin van het woord. We denken dat het een stap vooruit zou zijn als binnen de rechtsfaculteiten een duidelijke scheiding wordt doorgevoerd tussen de opties familie-recht en jeugdrecht. Binnen de optie jeugdrecht zouden specifieke cursussen, zoals bijvoorbeeld kennis van de hulpverlening, kunnen worden ingelast. Wat denkt de minister hiervan? Is het niet de hoogste tijd dat de inhoud van de juridische opleiding wordt aangepast aan de noden van deze tijd?

Het is belangrijk dat beroepsmensen leren om aandacht te hebben voor specifieke problemen. Zoals ik reeds heb gezegd, gaat het over psychische, lichamelijke en seksuele mishandeling, maar ook over de kwetsbaarheid en de rechten van kinderen in het algemeen. In de eerste plaats moeten de scholen, de ouders en het jeugdwerk worden gesensibiliseerd om problemen bij kinderen en jongeren te leren onderkennen, daarmee te leren omgaan, en – indien nodig – te weten hoe er een beroep moet worden gedaan op derden.

Dat er op school wel eens wat misloopt met de opvang van kinderen, wordt bewezen door het onderzoek van de Bond voor Jeugd en Vrede naar pestgedrag op school. Hieruit bleek dat gepeste kinderen 20 percent van de volledige schoolpopulatie vertegenwoordigen. 40 percent hiervan wordt door niemand geholpen. De overblijvende 60 percent van de kinderen wordt wel geholpen, maar slechts 11 percent wordt door leerkrachten bijgestaan. Zijn er voldoende garanties dat leerkrachten in dat soort zaken worden bijgeschoold en dat de school over de nodige steun en begeleiding kan beschikken? Elke school moet een navormingsplan opstellen. Wat houdt die navorming in? Hoe intensief is de navorming en is deze verplicht voor alle leerkrachten?

Ik heb ook een aantal vragen die specifiek gericht zijn aan minister Martens. De welzijnssector heeft een inhaaloperatie ingezet op het gebied van bijscholing over specifieke vaardigheden in de hulpverlening aan kinderen. Het bestuur bijzondere jeugdbijstand organiseert voor consulenten cursussen over spreken met kinderen. De consulenten die deze cursussen hebben gevolgd, zijn zeer tevreden. Deze cursussen zijn niet verplicht. De mensen die interesse hebben voor deze materie, zullen de cur-

sussen volgen. Dit zijn niet altijd diegenen die de cursussen het meest nodig hebben. Ik vraag me dan ook af waarom die bijscholing niet verplicht wordt gemaakt voor alle consulenten.

Vele opleidingen, ook wanneer ze niet toegespitst zijn op hulpverlening aan kinderen, geven toegang tot het hulpverleningsaanbod aan kinderen en jongeren. Kunt u ervoor zorgen dat in de aanbevelingsprogramma's van het Vast Wervingssecretariaat specifieke kwalificaties worden ingebracht in het kader van de kinderen- en jongerenzorg? Het bestuur bijzondere jeugdzorg stelt immers het profiel op dat aan het Vast Wervingssecretariaat wordt bezorgd.

Wat het hoorrecht betreft, werden magistraten geconfronteerd met een probleem bij de nieuwe echtscheidingswetgeving. Hoe hoor je kinderen? Op initiatief van de werkgroep, artikel 12, georganiseerde Kind en Samenleving samen met de centra geestelijke gezondheidszorg cursussen voor vrederechters en jeugdrechters over het horen van kinderen. Uit hun verslag blijkt dat ze veel hebben bijgeleerd. Hoewel velen het niet hadden verwacht, hebben ze inzicht verworven in de psychologie van het kind en de complexiteit daarvan. Ze vonden zelf dat verder contact met collega's belangrijk was om ervaringen uit te wisselen en vonden dat een herhaling van de cursussen voor hun collega's magistraten zeer nuttig zou zijn. Ze suggereerden eveneens om de vorming toegankelijk te maken voor advocaten. Ook dit zijn weer vrijblijvende cursussen. Mijn vraag is of u er bij de minister van Justitie wilt op aandringen om deze opleidingen te verplichten.

Een ander probleem is het tekort aan advocaten die voor kinderen of jongeren willen pleiten. Ik wil hier verwijzen naar twee stellingen van het nationaal forum over kindermisbruik, waarbij de nationale commissie zegt dat het noodzakelijk is dat elke minderjarige die in contact komt met het politionele apparaat of met justitie, wordt bijgestaan door een jeugdadvocaat die voltijds verbonden moet zijn aan justitie en die onafhankelijk moet handelen. Om het machtsonevenwicht tussen de verdediging van de beschuldigde en die van het kind uit de wereld te helpen, stellen ze voor dat het gerecht zou beschikken over een voltijds, multidisciplinair team van kinderdeskundigen. In Canada bestaat een project waarbij de overheid een team volwaardige advocaten betaalt, die de verdediging van kinderen op zich nemen. Ik ben niet zo goed thuis in bevoegdheden. Ik vraag me af of de Vlaamse overheid een dergelijk team dat rechtsbijstand verleent aan kinderen, kan ondersteunen. Zo

Lindekens

niet, kan de minister dan vanuit het welzijnsaspect extra gewicht geven aan deze discussie bij de federale minister van Justitie ?

Een laatste probleem is het gebrek aan kinder- en jeugdpsychiaters in de hulpverlening. We hebben contact gehad met de kinderdiensten binnen de psychiatrische ziekenhuizen, de dienst geestelijke gezondheidszorg en de centra voor kindermishandeling. Ze zeggen allemaal dat er een tekort is aan kinder- en jeugdpsychiaters. Ze hebben daarvoor verschillende verklaringen. We hebben niet kunnen achterhalen of het tekort te wijten is aan het feit dat er niet voldoende afgestudeerden zijn. Er zijn geen cijfers beschikbaar. Het aantal afgestudeerde psychologen is wel bekend. Het aantal afgestudeerde psychiaters vinden we echter niet terug in de gepubliceerde cijfers. Kan minister Van den Bossche ons informeren over het aanbod van kinderen jeugdpsychiaters ? En als er een tekort is, wat denkt de minister dan te doen om dit weg te werken ?

Mijn volgende vraag is gericht tot minister Demeester, alhoewel in tweede orde ook uw bevoegdheid ermee heeft te maken, minister Martens. De diensten geestelijke gezondheidszorg, de centra voor kindermishandeling en de kinderdiensten psychiatrie zeggen dat zij hun vacatures moeilijk krijgen opgevuld als gevolg van de slechte arbeidsvoorwaarden in de sector, met name door de kleine opdrachten. De diensten worden voor maximum 16 uur gesubsidieerd. Voor een voltijdse betrekking moeten deze mensen op verschillende plaatsen werken, terwijl er voor de kinderen wachtlijsten van vier maanden zijn. Er is ook de discrepantie in de beloning tussen de verschillende soorten diensten en de lage verloning.

Dit zouden redenen zijn waarom een aanzienlijk aantal kinderpsychiaters naar Nederland en Luxemburg uitwijkt. Is minister Demeester op de hoogte van dit probleem ? Wat kan zij doen om in de centra voor geestelijke gezondheidszorg de grote nood aan kinderpsychiaters te lenigen ?

Hoe staat het ten slotte met de eenvormigheid in de verloning tussen de verschillende diensten die zich met kinderpsychiatrie bezighouden ?

De voorzitter : Mevrouw Avontroodt heeft het woord.

Mevrouw Yolande Avontroodt : Mevrouw de voorzitter, mijnheer de minister, mevrouw Lindekens

heeft inderdaad een aantal elementen aangereikt die duidelijk passen in een langetermijnvisie op de implementering van de rechten van het kind. Daarnaast hebben we hier reeds veelvuldig gevraagd. Als de commissie dat debat rond het actieplan voortzet, kunnen we zeker een aantal maatregelen distilleren. Een aantal zaken hoort zeker thuis in de a priori-maatregelen die in de toekomst kunnen worden genomen.

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens : Ik heb met aandacht uw interpellatie gelezen, de antwoorden van de collega's doorgenomen en geluisterd naar de opmerking van mevrouw Avontroodt. Ik denk dat dit alles ten gronde waar is. Het soort dingen waar u terecht aandacht voor vraagt, moet een evolutie ten gronde en ten goede meebrengen en zou in wezen nog eerder van start moeten gaan. Eigenlijk komt het erop aan dat iedereen leert op een indringende communicatieve manier met de andere om te gaan. Dit geldt als de beste preventie. Ik zou nog een stapje verder willen gaan : reeds in de gezinnen zelf en in het onderwijs moeten we leren op een behoorlijke manier met elkaar te spreken.

Dat is een antwoord waarmee ik een persoonlijke verantwoordelijkheid neem. Ik ben zelf lange tijd leraar geweest. Zo is de opstelling van een klas waarbij de kinderen elkaar in de nek moeten kijken, niet direct de meest communicatieve. Ook vele andere, non-verbale taalelementen zijn van wezenlijk belang. Ik breng hier maar één marginaal aspect naar voren, maar het geeft toch al aan wat van kindsbeen af in de opvoeding aan bod zou moeten komen. Als men de opvoeding in die zin uitbreidt, zouden er zich minder acute situaties voordoen waarin achteraf moet worden opgetreden.

De samenleving kent een grondig communicatieprobleem, om vele redenen. Dit is deels eraan te wijten dat men bepaalde talenten niet heeft kunnen ontplooien, en deels aan het feit dat mensen door de druk van hun arbeid vermoeid en afgepeigerd thuiskomen. Ze kunnen dan de kracht niet meer opbrengen om te luisteren en verliezen de communicatie na de communicatie. Dit soort communicatie is een vanzelfsprekendheid voor wie zich ervoor kan openstellen, maar niet voor wie moe en afgepeigerd is en zich enkel op overleven heeft ingesteld. Vele mensen leven niet, maar overleven. Juist die survivors hebben het zo moeilijk, met heel wat problemen tot gevolg. Dit doet niets af aan de vraag ten gronde, die we zeker in een tweede fase

Martens

moeten inbouwen en waar we moeten proberen een systematiek in te brengen.

Ik probeer in mijn antwoorden zo dicht mogelijk te blijven bij de elementen die mijn ambtgenoten hebben aangereikt. Als ik een reflectie maak, zal ik zeker zeggen wat voor mijn eigen rekening is en wat voor de rekening van andere ministers.

Minister Van den Bossche wijst er mij op dat voor de basisopleidingen, de universiteiten en hogescholen volledig autonoom zijn in de programmatie. Het opleggen of stimuleren van cursussen ontwikkelingspsychologie en kindgerichte communicatie, hoort niet meer tot de bevoegdheid van de minister. Hij heeft vandaag niet het instrument in handen. Wettelijk kan hij op dat vlak niets opleggen. Hij kan wel proberen de goodwill en bereidheid te creëren. Daar is hij ook toe bereid, en ik kom daar straks op terug.

Mevrouw Kathy Lindekens : Dat is wat ik bedoel met stimuleren.

Minister Luc Martens : Universiteiten en hogescholen moeten terzake zelf hun volledige verantwoordelijkheid nemen en dichter op de bal proberen te spelen ten aanzien van maatschappelijke ontwikkelingen en noden. Ik ben er net als minister Van den Bossche van overtuigd dat de cursussen die u vermeldde, in heel wat opleidingen moeten worden ingebouwd. Ze kunnen bijvoorbeeld worden aangevuld met een vak over opvoeden met respect voor de identiteit van het kind. Iedereen heeft met mensen te maken, zelfs economen, bankiers enzovoort. Eigenlijk zou dit moeten ingebakken zitten in bijna iedere opleiding.

Wat we wel kunnen doen, is onrechtstreeks stimuleren dat men een grote deskundigheid gaat nastreven op het gebied van mensenrechten en integriteit van het kind. Dat kunnen we onder meer bereiken door de wijze waarop we de eindtermen formuleren. Die moeten de leerkrachten impulsen geven om zich bij te scholen. Want als men eindtermen stelt, formuleert men verwachtingen en moeten leerkrachten naar die verwachtingen toe kunnen werken. Ze moeten met dit doel voor zichzelf ook de nodige vaardigheid en inhoud ontwikkelen. Zo zijn er eindterm-ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs en voor de eerste graad van het secundair onderwijs. Deze bevatten heel wat elementen die, rechtstreeks of onrechtstreeks, een concretisering zijn van wat in het verdrag van de Rechten van het Kind werd ingeschreven.

Een tweede stimulans, naast de eindterm-ontwikkelingsdoelen, is volgens minister Van den Bossche het ontwikkelen van beroepsprofielen voor de ervaren en voor de beginnende leerkrachten. Door eisen te stellen, worden ook hier uitdagingen geformuleerd voor de opleiding en zal men in de richting van de profielen leren werken. De leerkracht wordt hierbij gezien als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en als opvoeder. Dit zijn twee functies, die een toepassing inhouden van het VN-verdrag van de Rechten van het Kind.

Eenmaal de beroepsprofielen klaar zijn, mag een impuls worden verwacht ten aanzien van de curricula en van de diverse vormen van lerarenopleiding. Ik herhaal evenwel dat men niet moet wachten tot deze klaar zijn. Nu reeds kan men de programma's actualiseren en aanpassen. Het is volkomen terecht opgemerkt dat beroepsmensen niet enkel de Rechten van het Kind moeten kennen, maar dat ze ook met kinderen moeten kunnen omgaan in de dagelijkse praktijk en dat ze aandacht moeten hebben voor de typische psychische en lichamelijke problemen die zich kunnen manifesteren. In elk geval moeten ze aandacht hebben voor het probleem van mishandeling, niet enkel door gezinsleden of door vreemden, maar ook door beroepsmensen zelf. Volgens minister Van den Bossche moet dit allemaal veel meer geïntegreerd worden in het pedagogisch project van elke school. Dit behoort volledig tot de verantwoordelijkheid van de inrichtende machten, die bij de implementatie een beroep kunnen doen op de pedagogische begeleidingsdiensten.

Een ander instrument waarover men beschikt, is de nascholing. U weet dat deze een paar jaar geleden werd hervormd en dat men nu vraaggestuurd werkt in de plaats van aanbodgestuurd. Dit betekent dat de school over een aantal middelen beschikt die ze zelf kan besteden naargelang de behoeften. De praktijk toont duidelijk aan dat er nogal wat worden aangewend voor cursussen over de integriteit van het kind. Nascholing is wellicht de beste garantie opdat aan de behoefte van de school zou worden voldaan.

U hebt ook een vraag gesteld naar het wetenschappelijk onderzoek. Bij onderwijs wordt vooral geïnvesteerd in het beleids- en praktijkgericht onderzoek. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de kwaliteit van de lerarenopleiding en naar de zorgverbreding. Zo zoekt men uit hoe een grotere professionaliteit in de onderwijswereld kan worden gewaarborgd. Minister Van den Bossche heeft heel uitdrukkelijk bevestigd dat hij wenst mee te werken aan een goede invulling van de problematiek

Martens

en dat hij zeker bereid is om, aan de hand van de lijnen die hij heeft uitgestippeld en binnen de mogelijkheden waarover hij beschikt, de nodige stimulansen te geven.

U richtte ook een aantal vragen rechtstreeks tot mij, vanwege mijn bevoegdheid voor welzijnsmaterie. Het accent ligt hoofdzakelijk bij wat er gebeurt vanuit de bijzondere jeugdbijstand. U verwijst in uw vraag onder meer naar de cursussen Omgaan met kinderen en Luisteren naar kinderen. Wij hebben hier nog andere vormingsprogramma's aan toegevoegd.

Meer dan de helft van de consultants hebben deze programma's ook gevolgd. Ik kan u het aantal precies geven. Ik herhaal dat dit op een vrijwillige basis is gebeurd. Dit werd niet verplicht omdat men anders niet tot een resultaat komt. Als mensen tegen hun zin programma's volgen omdat dat moet, dan is het effect hiervan nul. Er wordt wel gesanctioneerd, want de geleverde inspanning zal in hun evaluatie worden opgenomen. We kunnen zo dus wel indirect stimuleren.

Hetzelfde symptoom doet zich voor bij de leerplicht. We kunnen niet verhinderen dat er ook passief wordt gespijbel. Als men wegblijft, is er sprake van actief spijbelen, maar als men wordt verplicht om naar school te gaan, dan is er geen kwalitatief voordeel, maar dan verspilt men zijn tijd met een passieve, lijdzame aanwezigheid in de schoolbanken zonder dat de leerinhouden worden opgenomen. Dit blijkt uit onderzoek.

Ik ben dus geen voorstander van het verplichten van programma's, maar geloof eerder in indirecte stimuli, zoals studiedagen en contacten. Degene die systematisch weigert om zich te laten vormen, zal hier in zijn evaluatie ook op worden getaxeerd. Dit kan een rol spelen bij promotie en honorering. Het belangrijkste is dat men zelf de keuze in handen heeft. In de afdeling Bijzondere Jeugdzorg willen we in de ruimte en voorwaarden blijven voorzien, opdat men op het vormingsaanbod zou inspelen en ook vormingsbereidheid zou tonen.

U hebt het over de kwalificaties gehad. Op dat vlak gebeuren er reeds een aantal inspanningen. De consultants die thans in de professionele hulpverlening werken, zijn mensen die geschoold zijn. We mogen niet denigrerend doen over de scholing. Het is niet zo dat degenen die we tot nu toe hebben laten afstuderen, allemaal onbekwaam zouden zijn. Dat suggereert u ook niet.

Er zijn heel wat competente krachten. U hebt zelf gespecialiseerde mensen geciteerd die zeggen dat hun studie nauwelijks volstaat. Als competente mensen zoiets zeggen, dan is het duidelijk dat het voor velen vooral een kwestie zal zijn van telkens opnieuw de openheid en bereidheid te tonen om bij te leren.

Mevrouw Kathy Lindekens : Tenzij ze dit reeds bij hun scholing meekrijgen.

Minister Luc Martens : Het is toch een vaardigheid die men niet enkel in boeken kan vinden. Vaardigheden zijn meer dan alleen techniek en moeten geïntegreerd worden in de persoonlijkheid van de betrokkene. Er bestaan kneepjes, maar niet alleen de kneepjes tellen. Bij de ene zal een kneepje helpen, bij een ander niet.

Waarom heeft een leraar bijvoorbeeld gezag ? In 1968 gaf ik les en ik heb velen zien ten onder gaan. Gezag is een merkwaardig iets. Ook hier kunnen we ons de vraag stellen waarom het bij de ene wel klikt en bij de andere niet. Waarom komt die ene persoon tot goede communicatie na het volgen van dezelfde training ? Het is goed mogelijk dat diegene die de hoogste punten haalde, niet eens de beste is op het terrein.

Mevrouw Kathy Lindekens : Wat u zegt, mijnheer de minister, is juist. Toch kan men door het meekrijgen van bepaalde vaardigheden tot een andere invulling van dezelfde job komen.

Minister Luc Martens : Dat zwak ik niet af. Ik wil het enkel in een juist verwachtingspatroon plaatsen. Ik geloof er niet in alle mensen te verplichten een bepaald programma te volgen, waarvan wij denken dat het het juiste is. Ik vind wel dat we de kansen tot slagen moeten verhogen.

We voorzien dat nu al in de kwalificaties, die we eisen bij aanwerving. Voor heel wat professionele hulp, worden kwalificaties gevraagd, waarvan men vermoedt dat ze aan deze menselijke vaardigheden voldoen. Tegelijk wordt uitgekeken naar mensen die bereid zijn bijscholing te volgen inzake de sociale en kinderrechtthematiek. Bijscholing kan pas naarmate de werkdruk minder groot is. Dat is één van de problemen.

Recent werd bijvoorbeeld voor de aanwerving van preventiemedewerkers bij de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg, een apart en specifiek profiel opgesteld. Dat profiel werd opgenomen in het aanwervingsprogramma van het Vast Wervingssecretariaat. Het hield rekening met de kennis met betrek-

Martens

king tot de leefomstandigheden en groeikansen van kinderen en jongeren vanuit het perspectief van hun rechten. In dat opzicht willen we doorgaan.

Inmiddels wordt in de afdeling Bijzondere Jeugdzorg een vormingsprogramma inzake het kinderrechtenverdrag voorbereid voor het najaar 1997. In die periode zouden meerdere activiteiten worden ontwikkeld met het oog op een sensibilisering van de implementatie ten aanzien van kinderrechten. Daarbij zal niet alleen aandacht zijn voor het juridische kader, maar ook voor de ontwikkeling van de emotionele intelligentie. Dat betekent – ik citeer – het herstellen van begrippen als empathie en emotie in de omgang en de opvoeding van onze kinderen.

Het programma omvat een reeks vormingsdagen voor de consulenten en de comitéleden, betrokken bij de vrijwillige hulpverlening. Er komt ook een studiedag, waar professor Verhellen, onder meer zal spreken over artikels 12 en 18 van het Internationaal Kinderrechtenverdrag.

Dan wil ik nog iets zeggen over het hoorrecht van kinderen bij echtscheidingen. Meer en betere garanties voor rechtsbijstand voor kinderen en jongeren, zullen uitgebreid aan de orde komen. Krachtlijnen, knelpunten en voorstellen zullen nadien worden genoteerd om vormingsprogramma's in een latere fase verder uit te diepen. Ik heb vroeger al verwezen naar het verslagboekje Lettertjes in de soep, kinderrechten en preventie. Dat boekje kadert ook in die inspanning. Ik zou ook kunnen verwijzen naar een aantal werkzaamheden van de Vlaamse intersectorale commissie voor armoedebestrijding, waar men terzake ook een aantal initiatieven neemt.

Dan wil ik nu ingaan op uw vragen in verband met de federale overheid. Daarbij denk ik onder meer aan artikel 12 en 18. Voor enkele jaren was de nationale wetgeving niet aangepast aan de verdragsverplichtingen. Dat is ondertussen wel ten dele gebeurd. De stap die is gezet teneinde wettelijk in het hoorrecht van kinderen te voorzien. Dat kadert in de herziening van het jeugdbeschermingsrecht. Daar heeft men in artikel 56bis een aantal elementen ingeschreven, die die betrokkenheid garanderen. Ik zou kunnen verwijzen naar artikel 931 van het gerechtelijk wetboek als dusdanig.

We kunnen een aantal zaken natuurlijk niet zelf regelen, omdat we er de bevoegdheid niet over hebben. De burgerrechtelijke regels met betrekking tot het statuut kunnen we niet regelen. Evenmin kunnen we de strafrechtelijke regels, waarbij gedragingen die inbreuk plegen op de jeugdbescherming als misdrijf worden omschreven, regelen. De organisatie van de jeugdrechtbanken is nog een ander voorbeeld.

De federale overheid kent elke minderjarige het recht toe om bijstand te krijgen van een advocaat. Meestal gaat het daarbij om een pro-Deoadvocaat. Op het nationaal forum is uitdrukkelijk in de agenda opgenomen te voorzien in jeugdadvocaten. Daarmee bedoelt men mensen die daarvoor een redelijke vergoeding krijgen. Dat moet verder met de minister van Justitie worden bekeken. Ik neem me niet voor om daar zelf een eigen circuit over op te zetten of om daar bijkomend middelen voor vrij te maken. Ik neem me wel voor om dit bij minister De Clerck aan te kaarten.

U stelt ook vragen over te weinig kind- en jeugdpsychiaters aan de ministers Van den Bossche en Demeester. Minister Van den Bossche antwoordt dat men binnen de administratie onderwijs niet beschikt over cijfers van de opleiding kind- en jeugdpsychiater. Men kent de exacte cijfers daaromtrent niet. Ik citeer de minister : het is slechts door het beroep aantrekkelijk te maken en de vraag te stimuleren, dat het aanbod zal toenemen. Hoe moet ik deze zin begrijpen ? Ik kan u mijn mening geven, niet die van de andere ministers. De opleiding tot kinderpsychiater is ontzettend zwaar. De artsenstudie duurt zeven jaar, daarna volgt vier of vijf jaar psychiatrie en daarna drie jaar kinderpsychiatrie. Dat alles samen maakt dat de opleiding veertien jaar duurt.

De afgestudeerde kinderpsychiater komt dan als zelfstandige terecht in het stelsel van het Riziv, tenzij hij of zij in dienstverband aan de slag kan. In de nomenclatuur zijn twee nummertjes voorzien, één voor het kind zelf en één voor het gezin. Op die manier moet de betrokkene zijn boterham verdienen. Vanuit het oogpunt van de honorering is dit al evenmin een denderend beroep. In onze materialistische samenleving moet men werkelijk een idealist zijn om die studie van veertien jaar vol te houden. Dit ene aspect zou wel eens kunnen vervat zitten in het laatste zinnetje van minister Van den Bossche. Slechts door het beroep aantrekkelijk te maken en de vraag te stimuleren, zal het aanbod ook toenemen.

Mevrouw Yolande Avontroodt : Het is inderdaad niet aantrekkelijk om zo'n lange studies aan te vatten. Bovendien is dit inhoudelijk een enorm belastend beroep. Het vraagt volledige inzet en engagement.

Minister Luc Martens : De psychiatrie krijgt in onze maatschappij overigens een negatief imago toebedeeld. Nog niet zo lang geleden hanteerden we voor psychiatrische patiënten een niet al te propere terminologie. Die oneerbiedige houding heeft een weerslag op het beroep van psychiater gehad.

U richt dan een aantal vragen tot minister Demeester. Zij kent de problematiek. Die werd haar gesignaleerd vanuit de centra voor geestelijke gezondheidszorg. Ze beschikt niet over objectief cijfermateriaal inzake het tekort aan psychiaters, noch over de oorzaken ervan.

Op dit moment zijn er van de 84 centra voor geestelijke gezondheidszorg 17 met een volledige en 12 met een onvolledige kinderequipe, maar wel met een kinderpsychiater in dienst. Dat betekent dat in 1 centrum op 3 een kinderpsychiater werkt. Daarnaast zijn er evenveel centra waar een kinderpsycholoog werkt en waar dus een specifieke kinderen jeugdwerking wordt gegarandeerd. Het totale personeelsbestand dat werd ingezet voor kinderen en jongeren met psychiatrische problemen bedroeg in 1993 127 voltijdse eenheden.

Ik citeer haar antwoord verder. Volgens de interpellant zou het tekort aan kinderpsychiaters in de centra voor geestelijke gezondheidszorg te maken hebben met het uitwijken van opgeleide kinderpsychiaters naar omliggende landen. De minister antwoordt daarop : ik weet dat de Nederlandse psychiatrische gezondheidsvoorzieningen een aantal Vlaamse kinderpsychiaters hebben aangetrokken, maar mijns inziens heeft het tekort aan kinderpsychiaters op de Vlaamse arbeidsmarkt vooral te maken met het beperkt aantal opleidingsmogelijkheden en wellicht ook met de verhoogde aandacht die de laatste jaren uit preventief oogpunt naar de zorg voor kinderen en jongeren met ernstige psycho-sociale en psychiatrische stoornissen gaat. Einde citaat.

Het klopt dat enkel de universitaire ziekenhuizen van Antwerpen en Leuven kinderpsychiaters opleiden, namelijk vier per ziekenhuis per jaar. Wie de opleiding kan verstrekken, wordt bepaald door een erkenningscommissie voor de kinderpsychiatrie. Men zou dat kunnen uitbreiden. Het universitair ziekenhuis van Gent zou de opleiding ook kunnen

geven, maar omwille van de Riziv-toestanden doet het dat niet. Intussen heeft minister Colla gesignaleerd dat hij daar iets wil aan doen maar blijkbaar stuit hij op verzet door de onenigheid tussen de verscheidene medische disciplines. Dit komt niet uit het antwoord van minister Demeester maar uit een gesprek dat ik had naar aanleiding van deze interpellatie.

Minister Demeester vervolgt nog : om de geestelijke jeugdgezondheidszorg optimaal uit te bouwen wordt momenteel in overleg met de sector gekozen voor een convenantenbeleid. In het verleden waren de problemen meestal lange wachtlijsten, blinde vlekken, samenwerking met relevante partners. Werken met convenanten – naast de reguliere financiering voor de basiswerking – zou deze problemen kunnen oplossen. Het impliceert immers dat de centra ertoe worden aangezet zich in te schrijven in een netwerkform en, op basis van onderlinge afspraken, de behandeling op te nemen van diverse doelgroepen en problematieken binnen een afgebakende regio. In de overeenkomst met de overheid worden duidelijke afspraken gemaakt omtrent de te leveren prestaties en de opvolging ervan.

In het kader van het Vlaams actieplan wordt van de netwerken ook verwacht dat ze samenwerkingsprotocollen sluiten met de in de regio aanwezige relevante betrokkenen. Dat kunnen de psychiatrische afdelingen van de algemene ziekenhuizen zijn, de psychiatrische ziekenhuizen, de kinder- en jeugdpsychiatrische ziekenhuizen, de PMS-centra, MST, huisartsen, enzovoort. Op die manier kan een optimale dienstverlening aan kinderen en jongeren worden verzekerd. Om dit actieplan op te bouwen wordt op de begroting in een bijkomend bedrag van 79 miljoen frank voorzien. Dat zou, aldus minister Demeester, niet enkel bijkomende mogelijkheden moeten geven aan de kinderequipes en de netwerken, maar ook een stimulans moeten geven aan nieuwe opleidingsmogelijkheden voor kinderpsychiaters. De CGGZ's die deze opleiding willen geven, moeten dat kunnen doen. Ze moeten daarvoor de toelating krijgen van de commissie waarnaar ik heb verwezen. Dat is nog niet gebeurd wegens het gebrek aan een fulltime tewerkgestelde kinderpsychiater. Theoretisch is dat mogelijk maar de praktijk is anders omwille van de afwezigheid van omkadering. Sommigen werken in dienstverband, anderen worden per prestatie vergoed. Als dankzij dat bijkomend bedrag de omkadering wordt versterkt en mensen fulltime kunnen worden aangeworven, kunnen ook de opleidingsmogelijkheden voor kinderpsychiaters worden verruimd. Tot daar het antwoord van minister Demeester.

De voorzitter : Mevrouw Avontroodt heeft het woord.

Mevrouw Yolande Avontroodt : Ik heb iets niet begrepen. Ik neem aan dat mevrouw Demeester zegt dat in het Vlaams actieplan in middelen wordt voorzien voor de CGGZ's, en dat een gedeelte van die middelen zou kunnen worden aangewend voor een verdere opleiding in de psychiatrie. Het zou dan wellicht om een voortgezette stageopleiding gaan.

Minister Luc Martens : Ik citeer : om dit actieplan uit te bouwen wordt op de begroting in 79 miljoen extra middelen voorzien. Dat zal in de eerste plaats toelaten de kinderequipes van de centra of de netwerken van centra degelijk uit te bouwen. Wellicht vormt dit ook een stimulans om nieuwe opleidingsmogelijkheden voor kinderpsychiaters te verruimen. Einde citaat.

De voorzitter : Mevrouw Lindekens heeft het woord.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer de minister, er is iets dat ik niet goed begrijp inzake de huidige toestand van het actieplan voor het werken met netwerken en het samenwerken met de regionale actoren. Men stapt toch naar die psychiatrische ziekenhuizen. Men zegt dat er een wachtlijst van vier maanden is voor kinderen. Die kinderen moet men laten vertrekken ; men ziet ze vaak niet meer terug. Ik begrijp niet goed hoe dat in zijn werk gaat.

Minister Luc Martens : De inspanning van minister Demeester heeft een dubbel doel. Enerzijds wil ze meer middelen toekennen aan de sector, wat moet toestaan om deze sector beter uit te bouwen. Vandaag beschikt de sector in slechts een derde van de gevallen over een kinderpsychiater. Die bijkomende middelen moeten toelaten om meer kinderpsychiaters in dienst te nemen en om de equipes beter uit te bouwen. Anderzijds wil zij bij de uitbouw van de netwerken kunnen komen tot een betere taakverdeling. Dat moet mijns inziens het draagvlak om de problemen op te vangen, versterken. De diensten moeten dus beter worden uitgebouwd en bij de netwerkvorming moet een betere coördinatie worden gerealiseerd.

Mevrouw Kathy Lindekens : Minister Van den Bossche zegt dat het beroep aantrekkelijker moet worden gemaakt. Minister Demeester zegt dat er slechts een beperkt aantal opleidingsmogelijkheden zijn. Spelen ze de bal dus naar elkaar door ?

Minister Luc Martens : Neen, ik bespeur geen contradictie. Ik denk dat beide initiatieven complementair zijn. Men moet het beroep aantrekkelijk maken. Dat heeft gedeeltelijk te maken met de beeldvorming en gedeeltelijk met de voorwaarden waaronder men het beroep moet uitoefenen. Deze mensen moeten veertien jaar studeren. Als ze beginnen op hun negentiende, dan zijn ze bezig tot ze drieëndertig zijn. Ook daaraan moet dus iets worden gedaan. Terzelfder tijd moeten ook de tewerkstellingsaspecten worden bekeken. Deze initiatieven vullen elkaar dus aan.

Mevrouw Kathy Lindekens : Ik heb nog een vraag voor minister Van den Bossche. Ook vroeger heeft de minister in een antwoord over de basisopleidingen reeds verwezen naar de autonomie van de universiteiten en hogescholen. Sommige zaken worden mogelijk door er over te praten. Er vertrekken zoveel omzend- en aanbevelingsbrieven. Ik vraag me af of u hem toch niet nadrukkelijk kan vragen om een goed onderbouwd betoog te richten tot de universiteiten en hogescholen ? Als dat van hem komt, dan zal dat misschien meer effect hebben dan wanneer dat beperkt blijft tot oproepen vanuit deze commissie.

Minister Luc Martens : Onderschat uw eigen invloed in dit en andere dossiers niet. Maar ik zal graag uw vraag overmaken.

De voorzitter : Mevrouw Lindekens zou er misschien bij minister Van den Bossche kunnen op aandringen dat het onderwijs van groot belang is voor een goede kindereffectrapportering en voor een inzicht in de gevolgen van beslissingen op kinderen. Het voorstel dat verschillende collega's hebben ingediend, zou door hem ter harte moeten worden genomen.

Met redenen omklede motie

De voorzitter : Door mevrouw Lindekens werd tot besluit van deze interpellatie een met redenen omklede motie aangekondigd. Ze moet uiterlijk 24 uur na de sluiting van de vergadering zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover tijdens een volgende plenaire vergadering uitspreken.

Het incident is gesloten.

– *De vergadering wordt gesloten om 16.53 uur.*